Album 22

Kunst

Ik heb als biograaf van Frans Kuijpers het nodige met hem meegemaakt, zowel in binnen- als in buitenland. Ik herinner me bijvoorbeeld een hele reeks Nederlandse kampioenschappen, maar vooral die in de Friese hoofdstad Leeuwarden met uitstapjes naar Irnewoude, Sneek en Franeker, vijf Van Welzenes-toernooien in het West-Brabantse Willemstad met traditionale wandelingen over de oude vestingswallen en vele keren het Hoogovens-toernooi in Wijk aan Zee, maar ook vele eendaagse uitstapjes naar bijvoorbeeld Oirschot, Roozendaal en Rolduc, waar hij simultaan gaf. Daaraan heb ik overigens vijf keer deelgenomen (-3, =1, +1). Dat hoorde er gewoon bij.
We zijn ook vaak samen op reis geweest, vooral naar Olympiades : (Nice (Fra) 1974, Haifa (Isr) 1976, Buenos Aires (Arg) 1978, Luzern (Zwi) 1982, Thessaloniki (Gri) 1984 en 1988). In het begin was hij speler en later captain en ik perschef of gewoon journalist. Ik herinner me ook nog een Europees landentoernooi in de Belgische kustplaats Oostende.
We hebben ook vaak samen opgetreden bij demonstratiepartijen, hij als schaker en ik als spreekstalmeester/commentator, vooral in Eindhoven. Dat was meestal in de openlucht, bij het grote bord in de Rechtestraat of in een kiosk op de Markt. Hij speelde tegen Hein Donner of Coen Zuidema en ik voorzag door de microfoon de zetten van aanmerkingen voor het publiek, niet teveel natuurlijk, want ze konden meeluisteren. Dat was doorgaans een a-komische act voor twee heren.
Het mooiste gezamenlijk optreden was echter dat in het Van Abbemuseum in 2005 op het zogenaamde Rodschenko-bord bij een tentoonstelling ‘Kunst en Verzet’. De inrichtster van de expositie, Inge Borsjes, had door het atelier van het museum een replica van het bord van Rodschenko laten maken en ze zou graag zien dat daar tijdens de opening gebruik van gemaakt werd door twee ‘beroemde schakers’ uit de regio. Daarbij had ze gedacht aan Frans, Nederlands kampioen 1963 en mij als schakende dichter.
Bij het voorbereidende gesprek stond Inge verbaasd over het feit dat ik het bord kende. Nu ben ik een gekend verzamelaar van schaakstukken en juist dat spel behoort tot de klassiekers. Alexander Rodschenko was een vermaard ‘constructivist’ uit Leningrad (nu Sint Petersburg), die vlak na de Eerste Wereldoorlog naam maakte met conceptuele kunst zonder enige tierelantijnen..
Bij de volgende ontmoeting zou ik een boek meenemen om haar van achtergrondinformatie te voorzien. Zij kon haar oren bijna niet geloven, maar het was echt zo. Ik wist er meer van dan zij. Het boek dat ik meenam was ‘8 x 8’ van oude bekende van me, professor Ernst Strouhal uit Wenen, die ik kende als lid van Chess Collectors International (CCI), een ietwat elitaire club van verzamelaars van schaakstukken, maar een uiterst aimabele man en zijn boek was een standaardwerk op dit vakgebied.
“Weet je een partij, die een beetje de ‘Koude Oorlog-sfeer’ ademt, wilde ze weten. Ja, hoor, daar kende ik er wel tientallen.
Die avond belde ik Frans en we waren het er snel over eens welke partij we zouden naspelen : Larsen-Spassky, Belgrado, Sovjet-Unie-Rest van de Wereld, 1970, waarin Larsen verpletterend werd verslagen. Die kenden we allebei uit ons hoofd, want dat was een echte klassieker en als je die niet kende was het twijfelachtig of je je schaker mocht noemen. We hoefden ons er niet eens op voor te bereiden.
We zouden de partij twee keer opvoeren met verwisselde kleuren, zodat het tussen ons 1-1 zou blijven. Dat leek ook Frans een mooie gedachte.
Eenmaal in het museum moesten we eerst het bord een kwartslag draaien en afspreken wat de loper en wat het paard was, want die twee waren nauwelijks te onderscheiden. Voor het

overige ging het om een keurige copie van de tekeningen van Rodschenko, die niet alleen het bord en de stukken ontworpen had, maar ook het bijbehorende meubilair (tafel en stoelen).

Frans Kuijpers (links) en Jules Welling (rechts) aan het Rodschenko-bord in het Van Abbemuseum bij de opening van de tentoonstelling 'Kunst en Verzet' in 2005. (foto : Juul Kuijpers).

Ik hiel bij die opening een praatje en vertelde de aanwezigen, dat schakers eerder te gast in het museum waren geweest en wel midden in de Tweede Wereldoorlog, in 1942, toen de Bondswedstrijden er gehouden werden en er een Duitse wachttoren op het dak van het museum gebouwd was. Daar wisten ze bij het museum niets van, maar ik had de betreffende aflevering van 'Het Tijdschrift van de Koninklijke Nederlandsche Schaakbond' meegenomen om dat met een foto te bewijzen. De archiefafdeling van het museum stond perplex en wilde meteen fotocopieën maken en natuurlijk mocht dat. Het eigen archief was na de oorlog geplunderd, meegenomen naar Engeland en nooit teruggebracht. Ze waren blij weer een stukje eigen geschiedenis terug te hebben. Het spreekt voor zich dat Frans en ik die middag nog beroemder werden dan we al waren...
Voor meer details, zie het boek 'Frans Kuijpers, een schakersleven' (2013).

Jules Welling